

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра практики іноземних мов**

**Розвиток англійськомовної лексичної компетентності на етапі
базової та профільної середньої освіти у закладах загальної
середньої освіти з використанням автентичних (медійних)
матеріалів**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр”

Виконала: студентка 451 групи
Спеціальності 014.02 Середня освіта
(Мова і література англійська)
Освітньо-професійної програми
«Середня освіта (Мова і література
англійська)»
Мартінова Уляна Сергіївна

Керівник к. філол. н., доцент
Присяннікова Я. М.
Рецензент к. філол. н., доцент
Борисова Т. С.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади дослідження	6
1.1. Особливості англійськомовної лексичної компетентності.....	6
1.2. Психолого-педагогічні особливості формування лексичних навичок в учнів на етапі базової та профільної середньої освіти....	12
РОЗДІЛ 2. Методика формування англійськомовної лексичної компетентності з використанням автентичних (медійних) матеріалів	20
2.1. Використання автентичних матеріалів у процесі формування англійськомовної лексичної компетентності.....	20
2.2. Основні етапи роботи з автентичними (медійними) матеріалами.....	26
2.3. Використання автентичних матеріалів на базовому та профільному етапі навчання англійськомовної лексичної компетентності.....	31
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45

ВСТУП

У зв'язку з розвитком наукового і технічного прогресу сучасні умови розвитку суспільства вимагають від освітніх установ високого рівня підготовки учнів. Зараз неможливо уявити жодну школу, навчальну програму до якої б не входило вивчення іноземної мови.

Мова пронизує всі сфери людської життєдіяльності, так як є найважливішим засобом комунікації. Існування і розвиток суспільства, а також взаємодія між людьми, стають неможливими без використання мови. Саме тому в сучасній шкільній освітній системі навчання іноземним мовам посідає дуже важливе місце.

Формування англійськомовної лексичної компетентності є одним з пріоритетних у процесі навчання англійської мови. Перед вчителем постає нагальна проблема пошуку ефективних методів, засобів, стратегій формування лексичної компетентності, оскільки від поповнення словникового запасу, розвитку рецептивних та репродуктивних навичок залежить здатність учнів висловлювати думки іноземною мовою. Незважаючи на те, що багато вітчизняних та зарубіжних дослідників, серед яких О. М. Соловова [27], Т. П. Леонтєва [14], І. О. Зимня [10], Є. А. Маслико [19], С. Ю. Ніколаєва [20, 21], І. Г. Головцова [8], Н. М. Гаврилюк [6], Ю. П. Федоренко [29], М. Breen [33], L. Van Lier [37], G. Jacobs [35], та інші, займалися дослідженням лексичної компетентності, шляхів її розвитку, хоча процес формування англійськомовної лексичної компетентності учнів базової та профільної школи з використанням автентичних медійних матеріалів на сучасному етапі залишається малодослідженим.

У сучасному освітньому просторі навчання іноземної мови спирається на підходи, які передбачають широке використання в навчальному процесі активних та інтерактивних форм проведення занять у поєднанні з позакласною роботою. Аналіз психолого-

педагогічної літератури показав, що впровадження інформаційних і телекомунікаційних технологій розвиває особистість учнів, готує їх до самостійної продуктивної діяльності, розвиває системне, алгоритмічне і творче мислення.

Сучасний рівень розвитку суспільства вимагає високої якості навчання іноземної мови на етапі базової та профільної середньої освіти, що, в свою чергу, вимагає ретельного пошуку ефективних прийомів навчання мови. Тож, за результатами аналізу вітчизняної та зарубіжної методичної літератури було виявлено високий потенціал залучення автентичних матеріалів як засобу навчання англійської мови. Саме цей факт обумовлює **актуальність** обраної теми дослідження.

Об'єктом цієї роботи є навчання англійськомовної лексичної компетентності учнів у закладах загальної середньої освіти.

Предмет дослідження: навчання і розвиток англійськомовної лексичної компетентності з використанням автентичних (медійних) матеріалів на етапі базової та профільної середньої освіти.

Мета роботи полягає у вивченні методики використання автентичних матеріалів на уроках англійської мови задля розвитку англійськомовної лексичної компетентності. Для реалізації мети поставлено наступні **завдання:**

- 1) визначити терміни «лексика», «лексична навичка», «лексична компетентність»;
- 2) з'ясувати психолого-педагогічні особливості учнів, що впливають на формування лексичних навичок на етапі базової та профільної середньої освіти у ЗЗСО;
- 3) обґрунтувати доцільність та ефективність використання автентичних матеріалів у процесі формування лексичної компетентності;
- 4) розробити комплекс вправ для навчання англійськомовної лексики засобами автентичних медійних матеріалів.

Для вирішення поставлених завдань було використано комплекс взаємодоповнюючих **методів дослідження**, такі як: аналіз наукової літератури для визначення теоретичних основ дослідження; аналіз психологічних та педагогічних джерел для визначення психолого-педагогічних особливостей учнів на базовому та профільному етапі; аналіз та синтез теоретичних джерел задля формулювання завдань дослідження; методи вивчення й узагальнення позитивного досвіду роботи різних дослідників з метою обґрунтування доцільності використання автентичних матеріалів.

Практична цінність результатів цього дослідження полягає у можливості використання матеріалів роботи при навчанні лексики у ЗЗСО, укладання методичних рекомендацій щодо застосування автентичних (медійних) матеріалів у ході вивчення іноземної мови. Запропоновані шляхи щодо формування лексичної компетентності можуть стати у нагоді педагогам, учням, студентам які прагнуть вдосконалити англійську мову.

Бакалаврська робота **складається** зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 49 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Особливості англійськомовної лексичної компетентності

Важливість ролі і місця фахівців, які володіють однією або декількома іноземними мовами, збільшується в зв'язку зі зміцненням міжнародних зв'язків в економічній і соціально-політичній галузях. Також нагальна потреба у таких фахівцях посилюється через постійну трансформацію інформаційного вакууму в ряді країн, які пов'язані з різного роду політичними подіями на світовій арені. Так, завдяки знанню іноземної мови учні, а в майбутньому студенти, можуть вивчати закордонні ЗМІ, професійну, художню літературу, спілкуватися з іноземними фахівцями і т.п., поглиблюючи свої знання в професійній та інших сферах. Крім того, для сучасних українських і зарубіжних компаній, що займаються міжнародною діяльністю, необхідні кваліфіковані працівники з глибоким знанням однієї або декількох іноземних мов.

Навчання іноземної мови передбачає формування загальнокультурної англійськомовної компетентності, в яку входять комунікативна, когнітивна, компенсаторна, міжкультурна та дискурсивна складові. Для успішного формування всіх названих компонентів учням необхідні знання лексики та граматики досліджуваної іноземної мови. При цьому лексика все ж грає імперативну роль. Мета навчання іноземної мови полягає в умінні спілкуватися на нерідній мові. І, звичайно ж, чим багатший та різноманітніший вокабуляр учня, тим вільніше він буде говорити і висловлювати свої думки іноземною мовою.

Під час вивчення будь-якої іноземної мови передбачається обов'язкове формування чотирьох основних видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання та письмо. Для успішного

засвоєння англійської як іноземної мови, потрібен не лише розвиток названих загальних чотирьох векторів, а також комплексне засвоєння граматичних форм, фонетичних норм, правил вимови та словниковий запас.

Одним з важливих завдань, яке стоїть перед учнями при вивченні іноземної мови, є оволодіння лексичною навичкою, оскільки вона є складовою психофізіологічної основи лексичної компетентності учнів. Завдяки великій кількості досліджень психологів і методистів, таких як І. О. Зимньої [10], Р.К. Міньяр-Белоручева [16], які присвятили багато робіт цій проблемі, на сьогоднішній день ми маємо досить чітке уявлення про навичку, про її компонентний склад, про умови та етапи її формування. Лексична сторона іноземної мови завжди була в центрі уваги в практичній діяльності вчителів іноземної мови. Від володіння лексикою багато в чому залежить взагалі володіння іноземною мовою [30, с. 545-549].

Лексичні навички представляють лексичну сторону мови, вони є складовою частиною мовленнєвих умінь, і створюють основу для забезпечення застосування мови як засобу комунікації.

Перед тим як розглянути поняття «лексичні навички», проаналізуємо поняття «лексика».

Лексика – це сукупність слів і схожих з ними за функціями сполучення, що утворюють певну систему. Системність лексики виявляється в тому, що всі її одиниці на основі своїх властивостей входять в певні лексичні сполучення (семантичні поля, групи, синонімічні і паронімічні ланцюжки, антонімічні протиставлення, словотворчі гнізда), які пов'язані між собою.

Лексика являє собою один з аспектів вивчення мови, поряд з граматикою і фонетикою. На заняттях з іноземної мови лексика є одним з основних компонентів мовного спілкування, виступає його найбільш важливим інструментом. Лексичні одиниці мають певні, закріплені за

ними значення. Д. Е. Розенталь у своєму словнику лінгвістичних термінів дає таке визначення поняттю лексика: «це вся сукупність слів, тобто словниковий склад мови (від грец. Lexikos - що відноситься до слова, lexis - слово, вираз)» [26, с. 243].

На думку лінгвіста Д. Вілкінса: «Без знань з граматики можна передати досить мало, проте без знань лексики (словника) не можна передати нічого» [34, с. 40].

Лексична компетентність – це здатність учня визначати значення слова в контексті, можливість використовувати його в усній і письмовій формі. Варто відзначити, що лексична компетентність також включає в себе знання системи та правил мови, яка вивчається, та в подальшому застосуванні на практиці, тобто під час спілкування.

Професор Київського національного університету С. Ю. Ніколаєва зазначає, що лексична компетентність – це складова частина лінгвістичної (мовної) компетентності і є здатністю особи до коректного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, що базується на лексичній усвідомленості та теоретичних відомостях про систему певної мови (граматики, орфографії, фонетики та інше) [21, с. 15].

В основі лексичної компетентності лежить лексична навичка. Оволодіння англійською мовою неможливо без неї. Лексичні навички включають в себе знання про слово, як найважливішої одиниці мови, його форми, значення і правил вживанні. За О. М. Солововой лексична навичка визначається як:

1. здатність миттєво викликати з довготривалої пам'яті слово в залежності від конкретної мовної задачі;
2. включати слово в мовленнєвий ланцюг [27, с. 88].

Слова в нашій пам'яті існують не ізольовано, вони включені в систему лексико-семантичних відношень, які містить в собі два типи структурних відношень: парадигматичні та синтагматичні. Саме ці

відношення допомагають вилучити слово з довготривалої пам'яті і включити його в мовленнєвий ланцюг.

Синтагматичні відношення являють собою рівень лінійного розгортання, з'єднання слів у словосполучення і речення. Такі асоціації характерні для молодших школярів, які пов'язують слово «стакан» з «молоком», прикметник «хороший» зі словом «хлопчик». Під час дорослішання мислення дитини змінюється і для нього стають характерними парадигматичні відношення між словами [27, с. 89].

Парадигматичні відношення пов'язані з різними рівнями граматичних та інших парадигм, це вертикальний зріз, який включає в себе не тільки різні форми слова, але й синоніми, антоніми та інші слова близькі за контекстом. Виникають асоціації слів «стакан» з «кухлем» і «хороший» з «поганим».

Необхідною умовою формування лексичної навички є встановлення міцних парадигматичних відносин між словами. Ці зв'язки обумовлюють міцність запам'ятовування і виклик з довготривалої пам'яті потрібного слова. Без зв'язку з цим синтагматичні відношення не матимуть ніякого значення, так як пов'язувати буде нічого. У практиці викладання іноземних мов формуванню і встановленню парадигматичних і синтагматичних відношень приділяється мало уваги. Виходячи з цього спостерігаємо тенденцію швидкого забування слів, що призводить до скорочення активного лексичного мінімуму. З точки зору методики навчання іноземної мови виділяють активний і пасивний лексичний мінімум.

Активний лексичний мінімум – це той лексичний матеріал, яким учні повинні користуватися для вираження думок в усній та письмовій формі, а також розуміти думки людей під час спілкування. Активний запас порівняно обмежений. Він формується в результаті ґрунтовного опрацювання матеріалу і використовується в усному мовленні.

Пасивний лексичний мінімум – це та лексика, яку учні повинні лише розуміти при сприйнятті чужих думок в усній формі (при аудіюванні) і письмовій (при читанні). Пасивний запас значно ширший, ніж активний. Межі між пасивним і активним мінімумом дуже рухливі, можуть змінюватись від ряду умов [28, с. 36].

Для збагачення активного і пасивного мінімуму слід формувати стійке семантичне поле учнів, звертати уваги на фактори, які впливають на його кількісний та якісний склад. Семантичне поле – найбільша змістовна парадигма, яка об'єднує слова різних частин мови, значення яких мають одну загальну семантичну ознаку. Індивідуальне семантичне поле має динамічний характер, який полягає в розширенні і звуженні.

Важливо пам'ятати, що для подальшого розвитку активного і пасивного мінімуму, що складає основу англійськомовної лексичної компетентності, необхідно сформувати базові лексичні навички.

Лексична навичка – здатність автоматично і самостійно здійснювати ряд дій, пов'язаних з викликом слова з довготривалої пам'яті і з співвіднесенням його з іншою лексичною одиницею [1, с. 150].

В основі лексичної навички лежать певні когнітивні та лінгвістичні операції:

- а) трансфер лексичної одиниці з довготривалої до оперативної пам'яті (виклик слова);
- б) поєднання лексичної одиниці з попередньою або наступною;
- в) визначення відповідності вибору [1, с. 151].

Необхідно зазначити, що для успішного формування лексичної навички необхідно дотримуватися основних принципів навчання англійськомовній лексиці, які виражають основні закономірності процесу навчання цього аспекту мови, такі як:

- 1) принцип раціонального обмеження словникового мінімуму;
- 2) принцип спрямованого пред'явлення лексичних одиниць в навчальному процесі;

- 3) принцип обліку мовних властивостей лексичних одиниць;
- 4) принцип дидактико-психологічних особливостей навчання;
- 5) принцип комплексного вирішення основних дидактико-методичних завдань;
- 6) принцип опори на лексичні норми;
- 7) принцип єдності навчання лексики і мовленнєвої діяльності [14, с.61-74].

Лінгвісти пропонують різні етапи формування лексичних навичок. Найчастіше ці етапи збігаються за своїм змістом. Як правило, їх число коливається в межах від двох до трьох.

Етапи формування навичок потрактовують як відрізки часу, що відрізняються один від одного своїми завданнями і способам навчання [16, с. 140].

Правильна організація основних етапів роботи над лексичним матеріалом допомагає запобігти переходу активного словника учнів у пасивний.

Р. К. Міньяр-Белоручев стверджував, що формування лексичних навичок проходить 3 етапи: ознайомлення, тренування і мовна практика.

Кожному з цих етапів відповідають певні стадії формування лексичних навичок: сприйняття, осмислення, імітація, підстановка, трансформація, відтворення на рецептивному і продуктивному рівні.

У процесі формування лексичної навички С. Ф. Шатілов виділяє такі послідовні етапи:

1. Орієнтовно-підготовчий. Етап введення, семантизації нового слова і його первинного відтворення. На цьому етапі необхідно актуалізувати як можна більше логічних і асоціативних зв'язків нового слова з попередніми знаннями учнів, з наявним у них мовним досвідом. Це дозволить повторювати нові лексичні одиниці, що вже склалися, у семантичні структури і тим самим швидше виробити нові стереотипи.

2. Стереотипізуючо-ситуативний. Етап ситуативного тренування та створення міцних лексичних зв'язків в заданих межах в однотипних мовленнєвих ситуаціях. На цій стадії відбувається автоматизація постійних компонентів мовленнєвої дії. Неодмінною складовою етапу є рефлексивний компонент діяльності, завдяки якому автоматизованість формується на свідомій основі.

3. Варіювально-ситуативний етап. Етап створення динамічних, лексичних зв'язків, тобто навчання знайомих лексичних елементів в різних контекстах в заданих межах. Метою даного етапу є подальше формування автоматизованості та гнучкості навички [31, с. 81].

Володіння лексичною одиницею передбачає здатність учня її сприймати і активно використовувати, що обумовлює тісний взаємозв'язок рецептивних та експресивних лексичних навичок.

Гарне знання лексичних одиниць та вміння їх вживати забезпечують успішне формулювання думки іноземною мовою. У результаті відбувається рішення комплексу комунікативних завдань.

Є. І. Пасів виділяє шість етапів формування лексичних та граматичних навичок і п'ять етапів формування вимовних навичок. До них відносяться:

- 1) сприйняття слова в процесі його функціонування, коли формується його звуковий образ;
- 2) усвідомлення значення слова;
- 3) імітація слова в ізольованому вигляді або в контексті речення;
- 4) позначення, самостійне називання об'єктів, що номінуються словом;
- 5) комбінування (слово вступає в нові зв'язки);
- 6) вживання слова в різних контекстах [2, с. 19-21].

Таким чином, якісно сформовані лексичні навички є запорукою успішної комунікації іноземною мовою, так як вони представляють необхідний елемент змісту навчання іноземної мови.

1.2. Психолого-педагогічні особливості формування лексичних навичок в учнів базової та профільної школи

Учні базової та профільної школи належать до вікової групи, яка визначається психологами підлітковою. Підлітковий вік – це важкий і найскладніший з усіх дитячих вікових груп період, пов'язаний із становленням особистості. Однак це також і найвідповідальніший етап розвитку, оскільки в цей час закладаються основи моральності, формуються соціальні установки, ставлення до себе, до людей, до суспільства, формуються цінності і переконання. Головні мотиваційні лінії цього вікового періоду, пов'язані з активним прагненням до особистісного самовдосконалення, такі як, самопізнання, самовираження і самоствердження.

Схильність підлітків до самоаналізу, розвиток особистісної рефлексії фігурують як сприятливі передумови і необхідні умови розвитку саморегуляції діяльності. Саме в підлітковому віці можна говорити про початок самовиховання особистості, яке представляє собою важливу складову процесу саморегуляції. У цей період протікає корінна перебудова структури вольової активності. На відміну від молодших школярів підлітки значно частіше регулюють свою поведінку на основі внутрішньої стимуляції. Однак недостатній розвиток механізмів вольової активності і неузгодженість в мотиваційній сфері ускладнюють саморегуляцію на емоційно-вольовому рівні, отже, засвоєння англійськомовної лексики відбувається повільніше.

Одним з основних мотивів навчання в цьому віці виступає готовність до тих видів навчальної діяльності, які роблять підлітка більш дорослим як для себе, так і в очах друзів. Прагнення домогтися визнання однолітків, зайняти певне місце в класі. При цьому для підлітка продовжують мати значення оцінки результатів його діяльності, так як висока оцінка дає можливість підтвердити свої здібності. У цей період

стають ефективними самостійні форми завдань. Учневі це імпонує, і він легше засвоює матеріал, так як вчитель є лише помічником [18, с. 356].

Для повноцінного оволодіння англійськомовною лексикою необхідно враховувати всі перераховані вище психологічні особливості школярів-підлітків, а також створити сприятливі психолого-педагогічні умови для інтерактивної навчальної діяльності. Розглядаючи проблеми впровадження інтерактивних форм навчання в рамках компетентнісного підходу, І. Г. Головцова і Л. Р. Рудакова вважають необхідними: активну, творчу, ініціативну участь учнів в процесі отримання знань; формування, накопичення і розвиток навичок в процесі занять; співпраця учнів і вчителів у процесі навчання [8, с. 101].

Навчання школярів через активізацію їх взаємодії в групах і командах, в парній і колективній роботі з метою спільного вирішення проблемних питань (особливо в профільних класах) створює умови, спрямовані на розвиток креативності та підвищення інтересу до оволодіння англійською мовою. Групова робота сприяє реалізації технології навчання у співпраці, що у свою чергу надає особливу значимість процесу навчання, підвищує активність учнів і розвиває їх творчу індивідуальність, сприятливо впливає на процес накопичення знань [15, с. 5-11].

Спираючись на описані вище психолого-педагогічні вимоги для успішного оволодіння англійською мовою, можна сформулювати, що головною умовою забезпечення якісного навчання школярів лексиці є створення сприятливих психологічних передумов для організації навчання з метою сформувати в учнів необхідні лексичні навички та вміння, в межах загальних цілей навчання іноземної мови. Факторами, які впливають на процес оволодіння лексичним складом англійської мови, є підтримання внутрішньої та зовнішньої мотивації, створення в колективі атмосфери співробітництва і доброзичливості, урахування здібностей кожного учня. Для створення сприятливої атмосфери

важливо, щоб кожен з учнів мав рівну можливість брати участь в різного роду обговореннях, відчував себе включеним в загальний процес навчання [35, с. 28-38]. Дотримання цих умов має стимулювати учнів до успішного запам'ятовування лексичного матеріалу, його усвідомленої репродукції та переробки, правильного вживання лексичних одиниць відповідно до ситуації спілкування. Комунікативні ситуації, в свою чергу, повинні відповідати реальним інтересам і потребам школярів. Комунікативні ситуації в ігрових формах роботи стимулюють когнітивні процеси з оволодіння учнями англійськомовним лексичним матеріалом, а також є рушійною силою інтерактивної діяльності з розвитку і вдосконалення лексичних мовних навичок. Таким чином, розігруючи ситуаційні ролі, учні в тій чи іншій мірі виконують роль чинного комуніканта в межах конкретного фрагмента спілкування, тим самим набуваючи вміння співвідносити мовні засоби із завданнями та умовами комунікативної ситуації.

З метою успішного формування лексичної компетентності в учнів необхідно враховувати такі психолого-педагогічні категорії, як пам'ять, мислення, сприйняття, уяву, відчуття, а також вікові особливості учнів. Певні закономірності організації навчального процесу, методи і технології навчання безпосередньо визначають і впливають на навчальну, розумову і пізнавальну діяльність учнів, або дозволяють, за Л. С. Виготським, розширити «зону найближчого розвитку» учнів [25, с. 17-23]. Динамічні стереотипи допомагають особистості того, хто навчається автоматизувати свої дії з навчальним матеріалом, виробити відповідні навички і розвинути вміння, задовільнити потреби в пізнанні, підвищити інтерес до навчання. Нормальне функціонування психічних процесів сприйняття, осмислення, уваги, уяви під час виконання мовно-розумових операцій з лексичними одиницями активізує здатність особистості до мислення і довготривалого запам'ятовування лексики, що є неодмінною умовою формування лексичної компетентності в учнів.

Пам'ять – один із важливих психічних процесів, який відіграє важливу роль при навчанні лексиці; від стійкості пам'яті залежить швидкість запам'ятовування і забування сприйнятої лексичної інформації, а це, у свою чергу, визначає ступінь активності розумової діяльності учня. Існує кілька видів пам'яті: образна, моторна, довільна, мимовільна та словесно-логічна. Для встановлення комфортної психологічної атмосфери в класі, необхідно звертати увагу на індивідуальні особливості довільної і мимовільної пам'яті кожного учня, оскільки, саме ці види пам'яті так само задіяні при сприйнятті, утримуванні та відтворенні лексичного матеріалу. Індивідуальні особливості впливають на продуктивність мнемонічної діяльності щодо обсягу значущих для запам'ятовування лексичних одиниць і швидкості їх відтворення в мовленні. Мнемонічна діяльність полягає у встановленні і засвоєнні інформативних ознак лексичних одиниць, в трансформації зорового образу слова, збереженим в пам'яті, шляхом утворення штучних асоціацій. На думку П. С. Гуревича, легше і краще всього запам'ятовується те, що різко виділяється із загального об'єму засвоюваного матеріалу [9, с. 17-23], отже, лексична інформація повинна бути цікавою і новою для учнів, а також відповідати їх комунікативним потребам. Відомо, що запам'ятовування, що протікає в ході говоріння, є більш продуктивним і динамічним, оскільки відбувається не у відриві від спілкування, а в його процесі і безпосередньо заради оволодіння ним. На якість запам'ятовування лексичних одиниць впливає чітко сформульоване завдання у вправах і стимул для їх виконання, ступінь зацікавленості школярів у новому матеріалі, стійкість уваги, установка на свідоме ставлення до навчання і здатність до вживання лексики у мовленні. Вчителю необхідно пропонувати такі проблемні комунікативні ситуації, які могли б задовільнити потреби учнів в їх комунікативній діяльності із засвоєння і вживання нової лексики, оскільки саме в таких умовах протікає повноцінне спілкування, а

лексичні одиниці в результаті їх багаторазового повтору міцно закарбовуються в пам'яті.

На етапі базової та профільної освіти розвивається як образне, так і логічне мислення, школярі привчаються вирішувати такі розумові завдання, як впорядкування та систематизація лексичного матеріалу, пошук універсальних закономірностей функціонування мовної системи, що вивчається, формування теоретичних висновків. Мислення учнів під час роботи з лексичним матеріалом передбачає активацію операцій аналізу і синтезу, порівняння і трансформації, тому важливо спонукати розумову діяльність учнів за допомогою вирішення різних завдань до відпрацювання лексики в значущих для цього віку комунікативних ситуаціях, в процесі систематизації лексичних одиниць і пошуку універсальних закономірностей їх функціонування в різного роду текстах. Учні повинні засвоїти не окреме слово або набір слів, а зрозуміти їх зміст і значення в комунікативних функціях спілкування, таких як твердження, прохання, згода та інше.

Отже, при роботі з лексикою важливо враховувати індивідуальні і вікові особливості мислення учнів, так як це має значення для формування творчої особистості учнів, закладає основи для самовдосконалення та самоосвіти.

Ефективність оволодіння лексичним складом іноземної мови залежить не тільки від роботи психічних процесів, але і в значній мірі від рівня мотивації школярів до вивчення предмета. За І. О. Зимньою, мотивація - «це те, що визначає, стимулює, спонукає людину до вчинення будь-якої дії, включеної в певну діяльність» [20, с. 99]. При відсутності, слабкості або штучному характері мотивації комунікація учнів не можуть піднятися вище рівня тренувальних вправ, коли мова йде про взаємодію абстрактних осіб, позбавлених індивідуальних ознак і спілкування не пов'язано із вирішенням комунікативної задачі [3, с. 92-98]. Відомо, що на етапі базової школи велику роль відіграє зовнішня

мотивація, тобто, як правило, учнем рухає бажання отримати хорошу оцінку або похвалу від учителя. Ці мотиви важливі, так як вони є основою процесу самовиховання і самовдосконалення учнів, у той час як на етапі профільної освіти слід стимулювати внутрішню мотивацію, яка характеризується інтересом до самого процесу навчання і його результату, а також прагненням оволодіти будь-якими вміннями або навичками.

При встановленні комфортної психологічної атмосфери в класі, необхідно враховувати не тільки індивідуальні особливості мислення, сприйняття, пам'яті учнів та їх мотивацію, але також важливо уникати домінування більш успішних у володінні англійською мовою учнів над тими, у кого є невпевненість і комунікативний бар'єр. Для вирішення цієї проблеми доцільним є зміна складу учасників мікрогруп, враховуючи при цьому наявність конфліктів у класі. Однак, найважливіше довести до відома кожного учня, що він є реальним суб'єктом навчального процесу, що його точка зору буде почута, лише в такому разі учень зможе розкрити свій потенціал успішного комуніканта.

Отже, якщо підсумувати психолого-педагогічні особливості, то можна сказати, що підлітковий вік – період активного формування світогляду людини – системи поглядів на оточуючий світ, самого себе та інших людей. У цьому віці вдосконалюється самооцінка і самопізнання, що значною мірою впливає на розвиток особистості в цілому. Самооцінка, на думку багатьох психологів, є центральним новоутворенням підліткового віку, а провідною діяльністю є спілкування і суспільно значуща діяльність. Отже, при навчанні нового лексичного матеріалу слід вибирати такі комунікативні ситуації, які максимально відповідають комунікації в повсякденному спілкуванні. Окрему увагу при навчанні лексичної сторони мови необхідно приділити підвищенню інтересу і мотивації учнів. В якості зовнішніх

стимулів може виступати різноманітний і захоплюючий матеріал, акцент на самостійність учня, а також використання різних видів діяльності (індивідуальна, групова тощо), найновіші та традиційні прийоми і методи. Однак, у профільній школі важливо формувати в учнів внутрішню мотивацію, тобто інтерес безпосередньо до процесу навчання і його результату – оволодіння навичками і вміннями іншомовного спілкування. Успішне оволодіння іншомовною лексичною компетентністю передбачає врахування таких психологічних особливостей суб'єкта навчання як сприйняття, пам'ять, мислення, увага і т. ін. Сприйняття англійськомовного слова забезпечується пошуком його важливих ознак, їх підтвердженням, перевіркою та категоризацією. Увага як психічний процес забезпечує найбільшу продуктивність будь-якої діяльності учня. Зосередженість уваги – важлива й необхідна умова осмислення і фіксації суттєвих ознак одиниць лексичного рівня. Різні види пам'яті забезпечують раціональне зберігання різних типів і видів лексичних одиниць. Врахування вікових і індивідуальних особливостей цих процесів також забезпечує комфортну психологічну атмосферу освітньої діяльності в класі.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ АВТЕНТИЧНИХ (МЕДІЙНИХ) МАТЕРІАЛІВ

2.1. Використання автентичних матеріалів у процесі формування англійськомовної лексичної компетентності

Мова є найважливішим засобом спілкування, без якого неможливе існування і розвиток людського суспільства. Основне призначення іноземної мови полягає у формуванні комунікативної компетентності, тобто здатності і готовності здійснювати іншомовне, міжособистісне і міжкультурне спілкування з носіями мови. Англійська мова один з складних предметів навчального плану. Для того щоб сформувати стійку позитивну мотивацію учнів щодо англійської мови, щоб домогтися найбільш оптимального рівня засвоєння навчального матеріалу вчителю слід використовувати нестандартні форми роботи, включати в процес навчання нові прийоми і методи навчання іноземним мовам, звертатися до нових технічних засобів навчання. Використання сучасних освітніх інноваційних технологій є обов'язковою умовою навчання сучасного школяра, його інтелектуального, творчого, морального розвитку.

Інформаційно-комунікаційні технології навчання на уроках англійської мови є ефективним педагогічним засобом вивчення англійськомовної культури і формування комунікативних навичок. Застосування цих технологій сприяє прискореному процесу навчання, зростання інтересу учнів до предмету, поліпшенню якості засвоєння матеріалу, дозволяє індивідуалізувати процес навчання, що неодмінно підвищує його ефективність. [32, с. 360-363]

В рамках вивчення англійської мови вчитель постійно веде пошук ефективних шляхів і способів формування та розвитку лексичної компетентності у позамовному середовищі.

Одним з основних методів навчання є використання автентичного матеріалу. Автентичний матеріал – це усні і письмові тексти, а також інші предмети культури, які є реальним продуктом носіїв мови, які не призначені для навчальних цілей, що не адаптовані для потреб учнів з урахуванням їх рівня володіння мовою [22, с. 18-23]. О. М. Соловова відносить до автентичних матеріалів різні оголошення англійською мовою, новини радіо і телебачення, різні інструкції і оголошення, виступи акторів, розповіді співрозмовників, розмови по телефону, а також до них відносяться фільми, пісні, відеокліпи [27, с. 156].

Автентичні тексти мають ряд переваг перед навчальними, так як в них відображаються факти та особливості національної культури. За допомогою автентичних матеріалів учні здобувають нові лінгвокраїнознавчі та соціолінгвістичні знання, інформацію про культурні цінності носіїв мови, що вивчається, і у такий спосіб формується їх соціокультурна і лексична компетентність. Відтворене в текстах живе реальне життя викликає інтерес учнів, готовність обговорювати матеріал, вступати в дискусію, а успішне розуміння веде до підвищення мотивації у подальшому вивченні мови. Учні, стикаючись з соціокультурними, а також з лінгвістичними аспектами мови, що вивчається: афоризмами, ідіомами і фразеологічними одиницями, отримують можливість порівнювати і аналізувати, знаходити подібності та відмінності у розвитку двох культур і мов. Включення в роботу автентичних матеріалів також створює сприятливий ґрунт для розвитку комунікативних умінь учнів. Крім того, автентичні тексти характеризуються живою інтонацією розмовної мови, природною емоційністю, які є характерними ознаками природного неформального спілкування, що стимулює до вивчення англійської мови. У той же час автентичний матеріал несе в собі певні труднощі, такі як темп та складність мовного матеріалу. Для автентичного матеріалу характерні еліптичність, використання скорочених форм,

чіткий логічний взаємозв'язок окремих частин, послідовність викладу, розгорнутість висловлювання, наявність термінів і власних імен [10, с. 116].

При перегляді автентичних відеоматеріалів учні знайомляться з реаліями іносоціума, так як будь-який відеоматеріал містить візуальну інформацію країнознавчого характеру, описує місце подій, спосіб життя, традиції та звичаї героїв. Робота з автентичними відеоматеріалами поглиблює знайомство з культурою країни мову, якої досліджують, що згодом полегшує інтеграцію різних соціумів і сприяє здійсненню міжкультурного професійного спілкування на основі діалогу культур. Слід зазначити, що для представленої в будь-яких автентичних матеріалах інформації характерна більш висока ступінь достовірності, ніж для інформації, що міститься у різного роду адаптованих джерелах. Автентичні фільми ілюструють функціонування мови у формі, прийнятній для її носіїв, і в природному соціальному контексті, тому робота з автентичними відеоматеріалами наближає учнів до умов реальної комунікації. Саме автентичне оформлення забезпечує формування здатності розуміти іншомовну мову в природних умовах [5, с. 124-127].

Крім того, використання автентичних відеоматеріалів дозволяє урізноманітнити прийоми навчання. Створювана в ході перегляду зорово-слухова опора сприяє кращому засвоєнню і мимовільному запам'ятовуванню нового лексичного, фонетичного та граматичного матеріалу. Не менш ефективним є застосування автентичних відеоматеріалів при повторенні й закріпленні вивченого матеріалу, так як візуальний ряд дозволяє краще зрозуміти і засвоїти як фактичну інформацію, так і суто мовні особливості мовлення. Поряд з демонстрацією автентичних зразків мовлення та ілюстрацією норм мови автентичні відеоматеріали надають учням чудові зразки невербального спілкування, правильне використання невербальних засобів комунікації,

характерне для певної професійної групи та іносоціуму в цілому, і будь-які варіанти невербального поведінки. Відображаючи конкретні явища і процеси навколишньої дійсності, відеоматеріал не тільки є носієм важливої інформації, але і сприяє розвитку пізнавальної активності учнів, що обумовлено емоційними переживаннями, пов'язаними з подіями на екрані.

Поняття «автентичні матеріали» в словнику методичних термінів визначаються як «матеріали для тих, хто вивчає мову, яку використовують в реальному житті. До них відносяться газети і журнали, квитки на транспорт, в театр, листи, реклама, програми радіо і телебачення, оголошення та ін » [32, с. 360-363].

К. С. Крічевська вважає, що до автентичних матеріалів відносяться справжні літературні, образотворчі, музичні твори, а також предмети навколишньої дійсності. Крім того, автор виділяє предмети повсякденного життя (оголошення, вивіски, чеки тощо) в окрему групу, що отримала назву прагматичні матеріали. До цієї групи слід віднести аудіо- та аудіовізуальні матеріали (оголошення і передачі по радіо, телепрограми). Наведена вище група прагматичних матеріалів займає дуже важливе місце в силу того, що ці матеріали є зразками сучасної англійської мови, що дозволяють учням зануритися в повсякденне середовище носіїв мови [13, с. 47].

Л. Ван Лір виділив три типи автентичності: автентичність матеріалів, прагматична автентичність (автентичність контексту, комунікативної мети, мовної взаємодії), особистісна автентичність. На думку автора, з автентичних матеріалів не повинні виключатися тексти, які були спеціально створені методистами або викладачами з орієнтацією на рівень знань учнів, що вивчають англійську мову. Важливим у цій ситуації є збереження властивостей їх автентичності (інформативність, зв'язаність з темою програми, використання стійких виразів і кліше властивих досліджуваній ситуації). Ван Лір робить

акцент на тому, що замість того, щоб задаватися питанням, чи є матеріали «справжніми» або «педагогічно справжніми», нашим головним завданням на даний момент є використання «неспотвореної мови», що дозволить підвищити рівень знань учнів та їх зацікавленість у подальшому вивченні англійської мови. При автентичному спілкуванні на перше місце виходить важливість і природність самого процесу спілкування, а не виправлення помилок викладачем. Та й сам учень, на думку автора, чітко уявляє собі, що він робить і з якою метою, усвідомлюючи відповідальність за свої дії, здатний самостійно корегувати свою мовленнєву поведінку в залежності від поставленої мети [37, с. 29-68,].

Займаючись даною проблемою М. Брін виділяє чотири типи автентичності. По-перше, він виділяє автентичність текстів, які ми використовуємо для учнів. По-друге, автентичність власної інтерпретації таких текстів учнями, по-третє, він наголошує на достовірності завдань, що сприяють вивченню мови і в якості четвертого виду автентичності, виступає достовірність реальної соціальної ситуації мовного спілкування. М. Брін зазначав, що автентичність є сама по собі відносною по відношенню до використаних матеріалів на занятті. Як педагогічно автентичні тексти, так і завдання до них є справжніми, автентичними, тому що навчальна аудиторія вважається точкою походження і породження. Він вважав, що автентичним є текст і все те, що використовується на занятті [33, с. 60-70].

Таким чином, на основі вивченого матеріалу можна зробити висновок, що автентичні матеріали – це матеріали, взяті з оригінальних джерел, які використовуються для вивчення англійської мови і самими носіями мови, але не призначені спеціально для навчальних цілей.

Слід зазначити, що досить часто термін «автентичні матеріали» використовують по відношенню до текстового матеріалу, що застосовуються безпосередньо на заняттях з англійської мови або

використовується як додатковий матеріал для самопідготовки з теми навчальної програми. Хоча поняття автентичні матеріали ширше за своєю суттю і не може включати в себе тільки тексти.

Якщо автентичні матеріали використовуються у навчанні англійської мови, то вони в свою чергу повинні бути класифіковані в залежності від поставленої мети заняття. Викладачі повинні бути обізнані про різні типи таких матеріалів, оскільки деякі з них придатні для навчання читання або аудіювання (рецептивні навички), у той час як деякі з них є більш прийнятними та ефективними для навчання говорінню або письму (продуктивні навички). Деякі з них підходять для навчання і розвитку граматичних структур або словникового запасу.

Будь-який автентичний матеріал може бути класифікований наступним чином:

1. Автентичні аудіовізуальні матеріали – телевізійні ролики, репортажі, документальні фільми, або реклама.

2. Автентичні наочні матеріали – такі як слайди, фотографії, картини, графічні дорожні знаки, малюнки з журналів, листівки, картини або ілюстровані книги.

3. Автентичні друковані матеріали – такі як газетні статті, анонси кіно, астрологічні колонки, спортивні звіти, колонки з порадами, тексти пісень, меню ресторану, туристичні інформаційні брошури, телефонні книги, чеки, квитки, візитні картки, телевізійні гіді, комікси, або розклад автобусів.

4. Реалії (об'єкти реального світу), що використовуються на заняттях – такі як монети і валюта, настінні годинники, телефони, ляльки, маріонетки та інше. Реалії часто використовуються для наочної ілюстрації або для рольових ситуацій. [15, с. 5-11]

Для обґрунтування доцільності застосування автентичних матеріалів у ході розвитку вербальної креативності учнів пропонуємо розглянути функції, які виконують автентичні матеріали.

Виходячи з визначення поняття «автентичні матеріали», їх функціями можуть бути:

1) Навчальна – служить зразком вимови, інтонації, лексичного та граматичного матеріалу англійської мови, що сприяє формуванню комунікативної компетентності.

2) Інформаційна – несе в собі інформацію про країну, мову якої вивчають, звичаях, традиціях, життєвих і суспільних норм етикету, поведінки тощо.

3) Функція наочності є засобом наочного прикладу спілкування в реальній іншомовній атмосфері.

4) Розвиваюча – активізує пізнавальну діяльність учнів на уроці, розвиває мовну здогадку та відчуття мови.

5) Мотиваційна – заохочує учнів на подальше вивчення іноземної мови.

6) Виховна – виховує почуття поваги до країни мова, якої вивчається, до її звичаїв та традицій.

7) Евристична – сприяє розвитку творчого мислення, часто порівнюючи народи і культури країни мови, що вивчається, усвідомленні незнайомого і чужого. [14, с. 61-74]

Виходячи з вище перерахованих функцій автентичних матеріалів, можна сказати, що включення їх в процес навчання англійської мови – це невід’ємний чинник розвитку полікультурної особистості учнів, що є однією з головних цілей навчання англійської мови. Розвиваюча та евристична функції автентичних матеріалів чітко орієнтують на те, що застосування таких матеріалів на уроках англійської мови сприяє розвитку вербальної креативності учнів. Автентичні матеріали багаті на мовні звороти, стійкі вирази, ідіоми, порівняння, розмовну мову, скорочення та ін.

2.2. Основні етапи роботи з автентичними (медійними) матеріалами

Відповідно до практичної мети навчання англійської мови вчитель повинен будувати процес викладання таким чином, щоб в результаті навчання в учнів сформувалася комунікативна компетентність. Беручи до уваги нерозривний зв'язок мови і культури, можна відзначити, що навчання лише мовним структурам буде неповним. Тому навчальні матеріали повинні бути ретельно відібрані і представлені таким чином, щоб одночасно відображали мовні і немовні реалії. З цієї точки зору, відеоматеріал є унікальним засобом навчання. Відеоматеріал являє собою перцептивну мнемічну розумову діяльність, так як в процесі перегляду відеофільму здійснюється візуально-слухове сприйняття, виконуються основні розумові операції (аналіз, синтез, дедукція, індукція і конкретизація) і відбувається засвоєння інформативних ознак, формування образу, впізнання, і в результаті звірення з еталоном, що зберігається в пам'яті.

Розуміння мови на слух нерозривно пов'язане з говорінням, так як це дві взаємопов'язані сторони усного мовлення. Фази слухання і фази говоріння перемежуються: учень прослуховує повідомлення і готує у внутрішній мові відповідь на нього. Таким чином, перегляд відеофільмів допомагає розвивати в учнів комунікативні здібності, сприяє збільшенню лексичного запасу і формує соціокультурну компетентність.

При роботі з відеоматеріалами можуть бути задіяні всі чотири види комунікативної діяльності: аудіювання, говоріння, читання і письмо, що дозволяє говорити про ефективність їх використання на уроці. Отже, у відеоматеріалах є багато переваг у порівнянні з іншими наочними засобами навчання. З іншого боку, ми розуміємо, що використання відеоматеріалів на заняттях – дуже складне завдання: як з точки зору методики роботи, так і з технічної точки зору. Демонстрація

відеоматеріалу на уроці англійської мови передбачає те, що «відеоматеріал, що застосовується повинен відповідати рівню знань учнів; спостереження має бути організовано таким чином, щоб всі учні могли добре бачити демонстрований відеоматеріал; необхідно чітко виділяти головне, суттєве; детально продумувати пояснення, що надаються в ході демонстрації відеоматеріалу; демонстрований відеоматеріал повинен бути узгоджений з досліджуваним навчальним матеріалом, відповідати темі, що вивчається» [17, с. 14-19].

Отже, до *технічних рекомендацій* відносять такі вимоги:

- зображення і звук повинні бути чіткими і якісними;
- учні повинні добре бачити демонстрований відео матеріал;

до *методичних рекомендацій* можна віднести наступне:

- відеоматеріал, що використовується повинен відповідати рівню знань учня;
- відеоматеріал необхідно представляти поетапно;
- відеофільм повинен бути поділений на епізоди, що мають закінчений сюжет, тривалістю не більше 10-15 хвилин;
- мовні структури, що вживаються у відеофільмі, повинні відповідати вимогам і нормам літературної мови;
- нові слова, фрази, ідіоми та фразеологізми повинні вживатися в невеликій кількості [11, с. 85].

На уроках англійської мови можлива демонстрація різних відеоматеріалів: мультфільмів, художніх і документальних фільмів, інтерв'ю, фрагментів новин і телепередач, прогнозів погоди, рекламних роликів. Вибір відео, як і процес розробки системи завдань до них, дуже трудомісткий, він займає багато часу і вимагає багато зусиль з боку вчителя.

При роботі з відеоматеріалами виділяємо три основних етапи:

1. переддемонстраційний;

2. демонстраційний;
3. післядемонстраційний;
4. творчий етап.

Під час **переддемонстраційного етапу** дуже важливо, щоб вчитель перетворив учнів в активних учасників процесу навчання. Таким чином, метою етапу є мотивація учнів, зняття можливих складнощів при сприйнятті тексту і підготовка до успішного виконання наступних завдань. Саме на цьому етапі, вчитель дає коротку інформацію про фільм, не розкриваючи його повного змісту, так як це призведе до зниження інтересу учнів до відеоматеріалу. На даному етапі вчитель може вдаватися до використання слів-кліше, надати учням та пояснити список важких слів і виразів, без розуміння яких не можна осягнути суть відео. Використання таких наочних засобів як фотографії, малюнки, схеми на переддемонстраційному етапі для розкриття змісту фільму і продуктивного ознайомлення учнів з темою, підвищує ефективність застосування фільмів на уроці.

Вчитель також повинен роз'яснити учням, що темп мовлення носіїв мови в фільмах швидкий, можлива присутність локальних акцентів, сленгових виразів і зрізаних граматичних структур.

Другий етап – **демонстраційний етап** (або показ фільму), мета цього етапу полягає у формуванні комунікативної компетентності, розвиток лексичної компетентності, розвитку навичок усного мовлення (говоріння, аудіювання), розвитку соціокультурної компетентності учнів. З метою підвищення ефективності цього етапу, вчитель може попросити учнів:

- здійснити інформаційний пошук: вправи на пошук інформації, відновлення тексту (під час перегляду заповнити пропуски в тексті), лексико-граматичні вправи, завдання на визначення вірних і невірних тверджень; вибір одного правильного варіанта з декількох запропонованих;

- скласти схематичний конспект фільму, який знадобиться для виконання завдань на післядемонстраційному етапі;
- попрацювати з окремим епізодом (частиною фільму). Можливість розбити фільм на епізоди допомагає здійснити детальне розуміння сюжету: вправи на підбір заголовка епізоду, прогноз подальшого розвитку подій, дискусія, переказ частини відеоматеріалу і його дешифрування;
- інтерпретувати смисловий зміст епізоду, з огляду на інтонацію, міміку, жести героїв.

Третій етап – **практична робота** з інформацією з відеоматеріалу (**післядемонстраційний**). Метою цього етапу є віртуальне створення вихідної ситуації, продемонстрованої в відео, для подальшого розвитку навичок усного та писемного мовлення. Саме на цьому етапі відбувається перевірка виконаних завдань, а також розуміння основного змісту та мовних засобів використаних у фільмі. Вчитель може організувати заняття у формі дискусії, щоб всі учні взяли участь у створеній ситуації спілкування. Оскільки мета етапу передбачає формування і розвиток навичок лексичної компетентності, вправи і завдання для третього етапу розроблені для досягнення поставленої мети. Наприклад, вправи, спрямовані на розвиток навичок усного мовлення: опис місця дії, опис зовнішності головних героїв, характеристика їх рис характеру, аналіз того, що відбувається на екрані; рольова гра, в основі якої покладено сюжет або ситуація з відеофільму, з використанням лексики з поданої теми [12, с. 87].

Четвертий етап роботи з відеоматеріалом – **творчий етап**. На творчому етапі, учні можуть обговорювати огляди, статті з газет і журналів по темі фільму. Вчитель може запропонувати учням виконати письмову роботу за темою фільму: переказ фільму/епізоду, складання діалогу, написання листа другу і дослідницьку роботу, в пошуках нових даних з теми фільму [17, с. 14-19].

З огляду на всі фактори, можна сказати, що відеоматеріали можуть виступати як мета навчання аудіюванню і бути ефективним засобом навчання лексиці, граматиці, а також всім видами мовленнєвої діяльності. Демонстрація відеофільму може істотно підвищити ефективність процесу навчання.

То ж, можна зробити висновок, що у вітчизняній і зарубіжній методиці не існує єдиного визначення автентичних матеріалів, їх класифікації, а також думки з приводу їх переважного використання в навчанні англійської мови [32, с. 360-363].

2.3. Використання автентичних матеріалів на базовому та профільному етапі навчання англійськомовної лексичної компетентності

При роботі з відеофільмом, репортажем, інтерв'ю або їх епізодами, так само, як і при роботі з друкованим текстом, виділяють три етапи:

- 1) переддемонстраційний/дотекстовий (до перегляду – *previewing*);
- 2) демонстраційний/текстовий (перегляд – *viewing*);
- 3) післядемонстраційний/післятекстовий (після перегляду – *postviewing*).

Тобто, робота з фільмом складається з трьох частин і, як правило, займає два заняття. Завдання першої частини (**previewing**) (*Speaking, Reading, Vocabulary*), що готують учнів до перегляду медійного матеріалу, це поєднання мовних та умовно-мовленнєвих вправ. Процес навчання навичці сприйняття починається з активізації вже наявних в учнів фонових знань предметного і лексичного характеру про об'єкт або явище навколишнього світу. Ця перша частина уроку традиційно ідентифікується як експозиційна (*Lead-in*). Її мета мотивуюча: привернути увагу учнів до певної теми, яка буде представлена у фільмі,

зосередити їх увагу на конкретній проблематиці чергового епізоду відеоматеріалу, актуалізувати мовний досвід. Розмовна практика (Speaking) до перегляду фільму дозволить учням поділитися їх фоновими знаннями, висловити власні думки і почуття, продемонструвати творчу уяву і жвавість сприйняття.

Завдання вчителя – запропонувати такі запитання, які б максимально допомогли учням «відібрати» релевантну лексику, факти або події за того чи іншого аспекту, який їм належить побачити у фільмі. Для цього призначені експозиційні вправи спрямовані на обговорення явища або події, наприклад:

- 1) *Discuss the following questions with your partner.*
- 2) *What do you know about ...?*
- 3) *Can you guess what / why ....?*

Завдання на передбачення змісту уривка (для розвитку когнітивного навичку) з використанням запропонованого списку слів та словосполучень з фільму особливо важливо для того, щоб повністю занурити учнів у тему:

- 4) *These are some of the words you will hear in this part of the film. Can you guess what it will be about?*

Введення нової лексики проводиться (розділ Vocabulary), в основному, через визначення значення слова за допомогою статей монолінгвального словника, наприклад:

- 1) *Match the words (1-8) with their definitions (a-h);*
- 2) *You will hear these words and phrases in the video. What do you think they mean?*
- 3) *Match each underlined word\phrase in the sentences (1-12) to its meaning (a-m).*

На думку С. Торнбері, лексика, організована відповідно до певного критерію, краще запам'ятовується, оскільки зміцнюються асоціативні зв'язки між словами. В основному, на цьому принципі

ґрунтується навчання лексиці, так як це відображає спосіб «зберігання» слів у пам'яті [36, с. 120].

Умовно-мовленнєві вправи (в розділі Vocabulary), націлені на акумулювання тематичної лексики і можуть бути сформульовані у наступний спосіб:

1) How many words can you think of that are associated with ...?

Arrange your words in a spidergram;

2) Name as many words related to the topic as possible and group them into word categories (noun, verb, adjective, adverb);

3) Match the underlined words in the sentences (1-6) with their definitions (a-f).

На демонстраційному (**viewing**) етапі роботи під час перегляду фільму активізуються процеси візуального і аудіального сприйняття інформації. Навик сприйняття інформації на слух за підтримки зорової опори отримує подальший розвиток в учнів при застосуванні наступних стратегій, прийнятих в аудіюванні:

а) визначення загального змісту,

б) виокремлення специфічної інформації,

в) формулювання висновків на підставі побаченого і почутого.

У сприйнятті мови на слух беруть участь як мнемічні процеси (впізнавання, пригадування), так і різні розумові операції (аналіз, синтез, умовивід, порівняння). Рецептні вправи для розвитку розуміння англійської мови носять творчий характер. Ця творчість, однак, проявляється не в створенні нових, що раніше не вживалися учням словосполучень і контекстів, а в їх розпізнаванні [24, с. 46].

У цій частині уроку на перегляд відео з метою розвитку навичок аудіювання та контролю розуміння змісту епізоду пропонуються такі умовно-мовленнєві вправи:

1) Read the questions / statements below. While watching the video, decide on the right option for each question / statement;

2) *Number the events (a-g) in the order they happened;*

3) *Mark the statements T (True) or F (False). Then, correct the false statements.*

Завдання в третій частині уроку роботи з відеофільмом (**postviewing**) підготовлені на базі лексико-граматичного матеріалу, який зустрівся в цьому епізоді. Мовні вправи спрямовані на його засвоєння (Phonetics, Vocabulary, Grammar), умовно-мовленнєві і мовні вправи - на формування умінь його вживання в мові (Reading, Writing, Speaking), тобто, післядемонстраційний етап необхідний для розвитку продуктивних умінь говоріння і письма. При цьому, в рівній мірі приділяється увага навчанню традиційним аспектам мови (які нерозривно пов'язані між собою): лексиці, фонетиці і граматиці, так як при формуванні комунікативних навичок знання лексичних одиниць, правил їх вживання і правил їх комбінування, здатність впізнавати їх в письмовому мовленні і на слух, а також вміння їх вимовляти, однаково важливі.

У розділі Vocabulary на післядемонстраційному етапі триває робота по засвоєнню лексичних одиниць, що відносяться до даної теми і зустрілися в фільмі (епізоді). Нові слова повинні перейти в активну і довготривалу пам'ять учнів. Це не вирішується простим повторенням слів, потрібні численні приклади функціонування лексичних одиниць, і також завдання, в яких учні будуть самі відтворювати ту чи іншу лексичну одиницю. Для того, щоб слова ставали об'єктом робочої пам'яті і формувався лексичний навик правильного слововживання, пропонуються умовно-мовленнєві вправи:

- на ідентифікацію:

1) *Use the words in the box to complete the definitions;*

2) *Circle the correct meaning of the following words;*

- на вибір (selecting):

3) *Complete the sentences from the script by circling the most appropriate word or phrase in each pair;*

4) *Guess the word taken from the script by its meaning.*

Таким чином, в процесі роботи з відеофільмом, яка здійснюється на основі використання тематичної лексики, в учнів накопичується словниковий запас, розвиваються комунікативні навички та вміння, що обумовлюють розвиток компонентів комунікативної компетентності.

Слід зазначити, що базовий етап навчання англійської мови завершує створення базового рівня, який вдосконалюється в наступних класах та, на якому в подальшому будується профільно-орієнтоване навчання. На відміну від початкового етапу, на цьому етапі учні можуть швидко навчитися будувати фрази і орієнтуватися в нескладних текстах. Крім того, на цьому етапі можна використовувати відео для вивчення різних культурних і соціокультурних явищ. Такі як: видові фільми, що відтворюють на екрані природні особливості країн, окремих місцевостей, різної тематики для «впізнання» культурно значущих історичних місць, будівель і пам'ятників, портретів видатних діячів минулого і сьогодення, а також уривки з художніх та документальних фільмів для інтерпретації різних видів невербального спілкування – міміки, жесту, пози, видів фізичного контакту, стилю одягу. Однак в більшості випадків вербальна частина відеокліпу буде грати вирішальну роль. Є безліч варіантів використання відеоматеріалів на базовому етапі навчання.

Наприклад:

1. *Передбачення (20 хвилин).*

Вчитель обирає відповідний уривок з фільму і виписує до десяти слів або фраз, які дають ключ до тих подій, що відбуваються у фільмі, до поведінки персонажів та інше. Записує ці слова і фрази на дошці в тому порядку, в якому вони зустрічаються в відеоряді. Обговорює з учнями, в якій ситуації можуть зустрічатися ці слова.

Учні в парах пишуть сценарій, в якому будуть використовуватися ці слова і фрази. Поки вони пишуть, вчитель обходить їх, знайомлячись з написаним і допомагаючи, якщо це потрібно, а потім вибирає кілька історій і зачитує. Учні переглядають уривок і порівнюють свої історії з тим, що вони побачили. Переглядають уривок знову для того, щоб уточнити деталі. Або під час перегляду вчитель зупиняє запис, і учні дописують кінець.

2. Внутрішній монолог (30–45 хвилин).

Вчитель обирає уривок, в якому яскраво виражаються почуття або ставлення людей один до одного, але найголовніша умова – це невелика кількість реплік або взагалі відсутній діалог. Вчитель пояснює учням, що в уривку, який вони побачать, виражаються яскраві почуття, але персонажі говорять мало. Він просить їх передати внутрішній монолог персонажів словами.

Учні переглядають уривок, якщо необхідно, двічі; працюють в групах, обговорюючи характер персонажа, його почуття і думки, а потім вони пишуть монолог. Кожна група читає свій монолог всьому класу. Таким чином, в цьому випадку учні застосовуючи свою уже набуту лексичну базу, використовують нову лексику для вираження своєї думки, свого власного бачення ситуації.

3. Пори року (10–15 хвилин)

Вчитель обирає уривок, в якому зміна пори року грає важливу роль у розвитку подій. Пояснює, що дія, у відоефрагменті, відбувається в певну пору року. Просить клас уявити, що б змінилося, якби це сталося в іншу пору року. Вчитель записує на дошці:

If the action took place in [season], what difference would there be in?

- *What do the characters say?*
- *What are the characters wearing?*
- *What do the characters do?*

Потім учні переглядають уривок і обговорюють питання в групах, після чого питання обговорюються всім класом. При необхідності уривок проглядається ще раз і триває обговорення.

Приклад такої роботи:

1) Previewing

- *Do you like cartoons?*

- *These words you will hear in this part of the cartoon:*

1) *bringing you back*

2) *come on*

3) *proud of you*

4) *come back*

5) *going back*

6) *break up*

7) *catch your later.*

- *What do you think they mean?*

2) Viewing

- *Now imagine that you are an animator and you were asked to change the episode from the cartoon. Think about it.*

Переходимо за посиланням на своїх гаджетах [38].

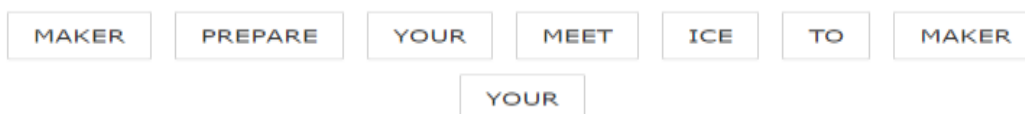
3) Postviewing

- *Now, tell me please, what do you want to change in this episode?*

If the action took place in the winter, what difference would be in?

What do the characters do?

- *And the next task is to listen to the phrase or sentence and put the words in the correct order [38]:*

4. Аналіз реклами (30 хвилин).

Вчитель обирає один або кілька рекламних роликів, які підходять до теми уроку, друкує достатню кількість копій таблички для всіх учнів. Потім роздає їх учням і перевіряє, чи зрозуміло, якого роду інформація потрібна, щоб заповнити табличку.

Вчитель попереджає клас, що зараз буде показаний рекламний ролик. Завдання: заповнити табличку даними, які вони отримають з ролика. Учні переглядають ролик при необхідності кілька разів і заповнюють табличку. Після того, як вони закінчать, вчитель пропонує кожному порівняти свої відповіді з відповідями сусіда. Ролик демонструється ще раз, щоб прояснити незрозумілі моменти [4, с. 62-64]. У ході цієї справи, розвивається лексична компетентність та медіакультура.

5. Біографії (20–30 хвилин)

Вчитель обирає інтерв'ю на 5-10 хвилин, в якому персонажі спілкуються між собою. Уривок повинен дати відповіді або стимулювати припущення з приводу того, хто ці персонажі, звідки вони та інше. У випадку, якщо учні вже добре розуміють усне мовлення, можна показати їм довший уривок або цілий фільм.

На дошці вчитель записує питання:

- *What is the character's full name?*
- *Where was he / she born?*
- *When was he / she born?*
- *What was his / her family like? та інші.*

Кожен учень або група учнів обирають одного з персонажів. Після перегляду учням необхідно написати його коротку біографію, почавши з відповідей на питання, написані на дошці. Необхідно дати час для написання біографії. Після цього учні в групах обговорюють по черзі «свої» біографії, далі дивляться уривок ще раз, щоб виявити, що підтверджує або спростовує припущення, зроблені ними самими [23, с. 11-18].

Для роботи з відеоматеріалами на профільному етапі навчання застосовуються безліч різних завдань, такі як:

1. Люди в новинах (15–20 хвилин)

Вчитель обирає уривок з новин про відомих людей і пояснює класу, що буде показаний відеофрагмент з передачі новин про декількох відомих людей. Завдання учнів – визначити, як їх називали в уривку.

2. Дебати

Вчитель обирає уривок, який містить певну суперечливу тему, що може викликати розбіжності у судженнях. Попереджає учнів, що покаже уривок, в якому міститься ця ідея. Учні дивляться уривок. Потім, їх ділять на дві команди (по 2–4 людини), які будуть відстоювати ту чи іншу точку зору. У кожній команді повинен бути капітан. Капітан на початку висловлює точку зору команди і в кінці підводить підсумок.

3. Заповніть відеопроривок (10–15 хвилин)

Вчитель підбирає відеоуривок з чітко вибудованою сюжетною лінією. Записує його початок і кінець (довжиною приблизно по хвилині). Пояснює класу, що буде показано два уривка. Завдання учнів – написати історію (використовуючи лексику, яка вивчається на уроці), яка пов'язувала б ці уривки. Учні дивляться перший уривок і в групах обговорюють ситуацію і персонажів (представник групи висловлює думку групи). Потім дивляться другий уривок. Порядок обговорення такий самий. І вже після обговорення, вчитель показує повністю уривок і таким чином учні порівнюють свої передбачення та реальний сюжет.

1) Previewing

Tell me, please, what will you do if some day your daughter/son disappeared? What will be your first thoughts?

- These words you will hear in this part of the episode:

put out the call

be in touch

detective sergeant

shedding light for us.

- I'll show you the first and the last episode, your task is to create the whole story.

2) Viewing [40]

The first part: 0:21

The last part: 02:19

3) Postviewing

- So, what's your answer?

And your task to create your own mini-story with the words giving on the blackboard.

4. Role-play

Кожен учень отримує ім'я історичного діяча або відомої людини Великобританії або США (вчитель може заздалегідь підготувати невелику історичну довідку – біографію для зняття труднощів, пов'язаних зі смисловим формою повідомлення та джерелом інформації). Вчитель рекомендує звернути увагу учнів на події, що відбуваються з персонажем в епізоді, на його риси характеру, мовні засоби вираження його думок і почуттів. Потім вчитель просить учнів зіграти по пам'яті свої ролі, використовуючи лексику історичного характеру. Необов'язково відтворювати текст дослівно, потрібно зіграти роль персонажа так, щоб клас здогадався, про кого йде мова. Якщо обраний сегмент дуже короткий, то можна вивчити ролі напам'ять. Після того, як учні відгадають всіх відомих людей, звук вимикається, і учні озвучують своїх персонажів під час перегляду.

Кожна група складає історію, а представник зачитує (або розповідає) свій варіант. Учні порівнюють переконливість і інші переваги розповіді. Після цього дивляться весь уривок цілком, потім порівнюють свої історії з оригіналом [7, с. 17-24].

5. Jigsaw listening and viewing

Клас ділитися на дві групи. Вчитель просить одну групу вийти з класу, поки інша група переглядає фрагмент фільму з вимкненим звуком. Перша група повертається, друга залишає клас. Епізод демонструється знову зі звуком, але без зображення. Потім групи об'єднуються, діляться на пари і обговорюють, що сталося на екрані, і хто що сказав.

Отже, підсумовуючи все вищесказане, можна стверджувати, що використання відеоматеріалів на уроках англійської мови на різних етапах роботи з учнями є важливим компонентом системи освіти і являє собою сучасний підхід, який спрямований на реалізацію особистісно-орієнтованого підходу.

Відеоматеріали дають практично необмежені можливості для проведення аналізу, який побудований на порівнянні і зіставленні культурних реалій і особливостей поведінки людей в різних ситуаціях міжкультурного спілкування.

Необхідно ще раз підкреслити, що навчання сучасної іноземної мови можливо лише за умови використання матеріалів, взятих з життя носіїв мови або складених з урахуванням особливостей їх культури та менталітету відповідно до прийнятих мовних норм. Використання подібних автентичних матеріалів дозволить з більшою ефективністю здійснювати навчання усім видам мовної діяльності, імітувати занурення майбутніх фахівців в іншомовну середу на уроках англійської мови.

ВИСНОВКИ

У ході роботи за обраною темою нами були зроблені наступні узагальнення та висновки.

Під автентичними матеріалами ми розуміємо матеріали, які створювалися носіями мови і знайшли застосування в навчальному процесі, орієнтованому на комунікативний підхід до навчання англійської мови у немовному середовищі.

Мета навчання англійської мови полягає в умінні спілкуватися на нерідній мові, а це означає володіння лексикою. Термін «лексика» означає систему слів та словосполучень певної мови. Лексична навичка включає в себе знання про парадигматичні та синтагматичні відношення, в які вступає лексична одиниця з подальшим її використанням у мовленнєвому ланцюгу. У той час як «лексична компетентність» передбачає вміння учня розпізнати слово в англійському мовленні, зрозуміти його значення та використати його у мовленні відповідно до ситуативного контексту. За результатами дослідження було з'ясовано психолого-педагогічні особливості формування лексичних навичок на етапі базової та профільної середньої освіти у ЗЗСО, а саме те, що використання автентичних матеріалів – не самоціль, а лише засіб для досягнення тієї атмосфери в класі, яка найкращим чином сприяє співробітництву, порозумінню і доброзичливості, дозволяє у повній мірі реалізувати особистісно орієнтоване навчання. На базовому етапі навчання вирішальну роль відіграє зовнішня мотивація учня (похвала від учителя), а в профільній школі – важливо формувати внутрішню мотивацію, яка породжує інтерес до процесу навчання та отримання найкращого результату.

Використання автентичних матеріалів на уроках англійської мови на сучасному етапі є невід'ємною частиною процесу навчання. Його застосування сприяє не тільки підвищенню інтересу до вивчення мови, а

й розширює кругозір учнів. Використання автентичних матеріалів, допомагає формувати та розвивати лексичні навички, розвиває мовленнєву здогадку. Автентичні джерела стимулюють учнів до вивчення англійської мови, оскільки з'являється можливість дізнатися про історію, традиції, звичаї країни, мова якої вивчається. Учні отримують можливість застосувати і розширити свої знання на оригінальному автентичному матеріалі, що у свою чергу позитивно впливає на їх самооцінку та мотивує до вивчення предмету.

У ході дослідження було визначено функції автентичних матеріалів, до них відносяться: 1) навчальна; 2) інформаційна; 3) наочність; 4) розвиваюча; 5) мотиваційна; 6) виховна; 7) евристична.

При роботі з автентичними матеріалами виділяємо три основні етапи: переддемонстраційний – етап мотивації учнів, зняття можливих складнощів при сприйнятті тексту і підготовки для успішного виконання наступних завдань; демонстраційний – демонстрація відеофрагменту, метою цього етапу є формування лексичної компетентності, розвиток комунікативної компетентності, розвитку навичок усного мовлення (говоріння, аудіювання), розвиток соціокультурної компетентності учнів; післядемонстраційний етап передбачає практичну роботу з інформацією з відеоматеріалу, метою даного етапу є віртуальне створення вихідної ситуації, представлені у відеороліку, для подальшого розвитку навичок усного та писемного мовлення. Факультативно ми виділили четвертий етап роботи з автентичним матеріалом – творчий етап. На творчому етапі, учні можуть обговорювати огляди, статті з газет і журналів за темою, що висвітлювалась у відеоматеріалі.

Запропонували комплекс вправ, які призначені для підвищення рівня сформованості лексичних навичок в учнів вказаних вікових груп. Необхідно особливо підкреслити, що використання автентичних матеріалів у процесі навчання англійської мови створює сприятливе

підґрунтя для розвитку комунікативних умінь учнів, забезпечує їхню активність та особисту зацікавленість на занятті. Знайомство з цінностями культур інших народів, опора на досвід у спілкуванні сприяє вихованню толерантності до інших культур, формує манери поведінки, власне бачення світу та своє місце в ньому і сприяє розвитку соціокультурної компетенції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). Москва : ИКАР, 2009. 448 с.
2. Азімов, Е.Г. Матеріали інтернету на уроках англійської мови. *Іноземні мови в школі*. 2001. № 6. С. 19-21.
3. Бухбиндер В. А. О системе упражнений / Общая методика обучения иностранным языкам; сост. А. А. Леонтьев. Москва : Русский язык, 1991. С. 92-98.
4. Вальчук О. Методична розробка нетрадиційного уроку англійської мови. *Іноземні мови*. 2004. № 4. С. 62–64.
5. Ваніна Т. О. Роль автентичних матеріалів у процесі формування міжкультурної професійно-комунікативної компетенції у студентів нефілологічних спеціальностей // Педагогічна майстерність: матеріали III Міжнар. навч. конф. (р. Москва, червень 2013). Москва : Буки-Веди, 2013. С. 124-127. URL: <https://moluch.ru/conf/ped/archive/71/4009/> (дата звернення: 28.03.2020).
6. Гаврилюк Н. М. Принципи навчання лексиці на заняттях з іноземної мови у вищих навчальних закладах / Н. М. Гаврилюк // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2015. Вип. 41. С. 240-244. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2015_41_53 (дата звернення 17.04.2020).
7. Голованчук, Л. П. Система вправ для формування в учнів 9-го класу англомовної культурно-країнознавчої компетенції. *Іноземні мови*. 2006. № 1. С. 17–24.

8. Головцова И. Г. Проблемы внедрения интерактивных форм обучения в рамках компетентностного подхода. *Вестник Адыгейского гос. Ун-та*. 2015. № 2 (159). С. 99-106. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/problemy-vnedreniya-interaktivnyh-form-obucheniya-v-ramkah-kompetentnostnogo-podhoda> (дата звернення 18.03.2020).
9. Гуревич П. С. Психология и педагогика. Москва : Проект, 2004. 352 с.
10. Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе. Москва : Просвещение, 1991. 222 с. URL: [http://psychlib.ru/mgppu/ZPo-1991/ZPo-223.htm#\\$p1](http://psychlib.ru/mgppu/ZPo-1991/ZPo-223.htm#$p1) (дата звернення 02.02.2020).
11. Інноваційні технології навчання від А до Я / упор. В. Волкова. Київ : Шкільний світ. 2011. 96 с.
12. Колкер Я. М. Обучение восприятию на слух английской речи: практикум. Москва : Academia, 2002. 336 с.
13. Кричевская К. С. Прагматические материалы, знакомящие учеников с культурой и средой обитания жителей страны изучаемого языка. *Иностранные языки в школе*. 1996. № 1. С.47.
14. Леонтьева Т. П. Досвід і перспективи застосування відео в навчанні іноземних мов / Нетрадиційні методи навчання іноземних мов у вузі: матеріали респ. конференції. Мінськ, 1995. С. 61-74.
15. Малига О. О. Підвищення ефективності навчально-виховного процесу з допомогою інтерактивного навчання. *Англійська мова та література*. 2010. № 2. С. 5–11.
16. Миньяр-Белоручев Р.К. Теория и методы перевода. Москва : Московский Лицей, 1996. 298 с.
17. Мільруд, Р. П., Максимова І. Р. Сучасні концептуальні засади комунікативного навчання іноземної мови / *Іноземні мови в школі*. 2000. № 4. С.14-19

18. Мухина В. С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество. Москва : «Академия», 1999. 456 с.
19. Настільна книга викладача іноземної мови / Е. А. Маслико. Мінськ : Вишэйшая школа, 1996. 298 с.
20. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / *Іноземні мови* : наук.-метод. журн. / засн. Київський лінгвістичний університет і вид-во “Ленвіт” ; гол. ред. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Вид-во “Ленвіт”, 2010. № 2. С. 11-17.
21. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): Навчальний посібник. Київ : Ленвіт, 2008. 285 с.
22. Носонович, Є. В. Параметри автентичного навчального тексту / *Іноземні мови в школі*. 1999. № 1. С.18–23.
23. Павлиш, Н. В. Використання відеонаочності на уроках у 5–11 класах : [матеріали до уроку англійської мови] // *Англійська мова та література*. 2012. № 22/23. С. 11–18.
24. Рахманов И. В. Обучение устной речи на иностранном языке: Учеб.пособие. – Библиотека преподавателя. Москва : Высш. школа, 1980.120 с.
25. Рибалка В. Лев Виготський: культурно-історична теорія розвитку вищих психічних функцій і вчення про особистість // *Психологія і сусп-во*. 2002. № 2 С. 17-23. URL: <http://journals.uran.ua/index.php/18102131/article/view/125857/120364> (дата звернення 10.04.2020).
26. Розенталь Д. Э., Теленкова М. А. Словарь-справочник лингвистических терминов / Москва : Просвещение, 1976. 543 с.
27. Соловова О. М. Методика навчання іноземних мов. Базовий курс лекцій / Москва : Видавництво «Освіта», 2002. 298 с.
28. Старков А. П. Навчання англійської мови в середній школі : Метод. посібник: До серії навчально-метод. комплексів для V-X класів. Київ : Рад. школа, 1979. 200 с.

29. Федоренко Ю. П. Формування комунікативної компетенції старшокласників на сучасному етапі / *Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка*. Випуск 2. Серія «Педагогічні науки». Полтава, 2004. С. 82-87.
30. Шава, О. Автентичний текст як засіб формування комунікативної компетенції учнів під час аудіювання / *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Сер. Філологічні науки (мовознавство). 2011. Вип. 96 (2). С. 545–549.
31. Шатилов С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе / Изд. 2-е. Москва : Просвещение, 1986. 221 с.
32. Шведак А. В. Сутність поняття «автентичні матеріали» в контексті навчання іноземної мови // *Молодий вчений*. 2018. №22. С. 360-363. URL <https://moluch.ru/archive/208/50892/> (дата звернення: 28.03.2020).]
33. Breen M.P. Authenticity in the Language Classroom // *Applied Linguistics*. 1985. 6/1. P. 60-70.
34. Fooziyeh Rasouli, Khadijeh Jafari. A Deeper Understanding of L2 Vocabulary Learning and Teaching [Electronic resource]: A Review Study. *International Journal of Language and Linguistics*. Vol. 4, No. 1, 2016, pp. 40–46. URL: <http://article.sciencepublishinggroup.com/html/10.11648.j.ijll.20160401.16.html>.—(дата звернення 30.04.2019).
35. Jacobs G. Cooperative Learning Principles Enhance Online Interaction / *Journal of International and Comparative Education*, 2015. Volume 4. Issue 1. P. 28-38. URL: https://www.researchgate.net/publication/283698260_Cooperative_Learning_Principles_Enhance_Online_Interaction1 (дата звернення 13.03.2020)

36. Thornbury, S. An A – Z of ELT. A Dictionary of Terms and Concepts. Macmillan, 2013. – 256 p
37. Van Lier, L. Inside the classroom: Learning process and teaching procedures. Applied Language Learning, 2(1), 29-68. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042815045267> (дата звернення 02.03.2020)

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

38. Speechyard / English Blog, 2015. URL: <https://speechyard.com/ru/video-exercises/open-season/#anchor> (дата звернення 12.04.2020).
39. Speechyard / English Blog, 2015. URL: <https://speechyard.com/ru/video-exercises/exercise/open-season/> (дата звернення 12.04.2020).
40. Speechyard / English Blog, 2015. URL: <https://speechyard.com/ru/video-exercises/searching-detective-rosemary-vick/#anchor> (дата звернення 12.04.2020).